

הכר את הבוגר – חגי שמואלי // דביר אביעם עזרא

"סטודנטים צריכים לעמוד בראש המהפכה"

הוא הגיע לפקולטה מיד לאחר מלחמת יום הכיפורים, למד אצל טדסקי וזוסמן בתקופה שבה למדו משפט רומי, וכיום הוא השותף המנהל במשרד יגאל ארנון. שיחה עם עו"ד חגי שמואלי, שמפציר בסטודנטים – היו מעורבים

חגי שמואלי הוא בוגר מחזור 1978 של הפקולטה. ימי תחילת לימודיו, הוא מספר, היו סוערים במיוחד. "הגעתי לפקולטה ב-1974, מיד לאחר מלחמת יום הכיפורים. אלו היו ימים טעונים וכולנו היינו עדיין תחת הים המלחמה. למדו איתנו במחזור לפחות עשרה סטודנטים שהיו נכים קשים וטריום מן המלחמה. זה הוסיף משהו לאווירת הלימודים הכללית. אבל גם בצל התקופה המתוחה, הפקולטה הייתה בסיס לחברויות מפתיעות."

אלו חברויות?

"בין יהודים וערבים, למשל, היו שפיתחו מערכות יחסים מצוינות. במקום איבה, שנאה ומתח – נוצרו קשרים. אנשים התבדחו על הכל, כולל על הפציעות, על הפרוטזות ועל המלחמה."

איך היו הלימודים?

"בשנה הראשונה הייתי קצת בהלם. נזרקתי פתאום לעולם שבו אני לא מבין בדיוק את המונחים ואת המילים

המשפטיות. זה היה כמו ללמוד שפה חדשה. אחר כך צריך היה להבין מה זו חשיבה משפטית, ניתוח משפטי, קריאת פסקי דין ומאמרים והבנתם. זה לא היה קל, לא לי ולא לאף אחד מאיתנו. רמת הלימודים הייתה מאוד גבוהה והדרישות היו כמעט לא אנושיות. הלימודים בפקולטה נוהלו כולם על ידי גדולי הדור. בכל נושא היו מרצים שהיו האורים והתומים בתחום, והם כיוונו מאד גבוה."

מי למשל?

"מי שלימד אותנו תורת המשפט היה **גד טדסקי**. ללמוד אצלו הייתה חוויה בסדר גודל תיאטרלי. זה לא היה כמו לבוא לשיעור ולשמע הרצאה וללכת למבחן. זו הייתה דרמה. וכמוהו היו רבים. **יואל זוסמן**

מרים בן פורת בדיון אזרחי לדוגמה, או פלר בפלילי, **הרנון** בראיות, **לפידות** בבינ"ל פומבי, **קרצ'מר** בחוזים, **לבונטין** בבינ"ל פרטי, **מנחם אילון** במשפט עברי, **וייסמן** בקניין, **חיים כהן** באתיקה מקצועית ו**אהרון ברק** בשטרות ונזיקין. הם היו נושאי הבשורה, אחד אחד. ומי שהיו המתרגלים שלהם, הפכו גם הם בהמשך לבולטים. המתרגלת שלי במשפט פלילי בשנה א' הייתה **מרים נאור**, לא פחות, והמתרגלת בתורת המשפט הייתה **רות גביזון**. גדולי הדור היו המורים, גדולי הדור הבאים בתור היו המתרגלים. למדנו גם כמה מקצועות מצחיקים ממש, כמו משפט מקובל ומשפט רומי. אני מודה שאלה מקצועות שאני נושא פרטים

מהם בתוכי עד היום, ואף שהם אינם באמת שימושיים בשיטת המשפט הישראלית, זו הייתה הרחבת דעת מעניינת."

שמואלי מספר שצל המלחמה גרם להיעדרויות רבות של תלמידים. "היינו כל הזמן במילואים. בשנה ב' עשיתי 150 ימי מילואים, וזה לא נחשב אז הרבה כל כך למול אחרים. בשל כך חיפשו כל מיני דרכים להקל עלינו. קבעו למשל שהבחינות יהיו טרימסטריאליות; הציון המקסימלי בכל בחינה היה 33 נקודות, ובסוף השנה היית צריך להגיע במצטבר לציון עובר. לפעמים היינו צוברים 60 נקודות בשתי הבחינות הראשונות ופשוט מדלגים על הבחינה השלישית."

עולם אחר לגמרי ממה שקורה היום. "נכון, לגמרי. מקצוע עריכת הדין היה אז אחר לחלוטין. היו עורכי דין מעטים ומעט תלמידים. הלימודים היו ממוקדים במשפטנות תיאורטית, ופחות בעריכת הדין עצמה. הפרקטיקה והמקצוע עצמו בכלל לא עלו ולא נדונו על שולחן הלימודים, עד כדי כך שכשהגיע זמני להתמחות בכלל לא ידעתי שאנחנו נדרשים לכך. איש לא דיבר איתנו על זה ולא הכנתי לעצמי מקום להתמחות. ברגע האחרון נזכרתי שיש לי קשר עם **יגאל ארנון** וניצלתי אותו כדי להתמחות אצלו."

ובשנת ההתמחות השנייה התמחת בבית המשפט העליון.

"כן. זה מצחיק, היום אנשים חופרים מנהרות בשיניים כדי להגיע לשם. אני בסך הכול עשיתי סמינריון עם השופט **חיים כהן**, אצלו בבית. היינו שישה תלמידים, ובסוף הסמינריון שאלתי אותו אם יש לו במקרה מקום להתמחות בשבילי. הוא ענה 'בוודאי!', ובזה נגמר העניין. לא ראינות, לא מבחנים, לא עמידה בתור ולא מאבקים. הכול היה נורא פשוט. כך זכיתי להתמחות אצל הגדול מכולם. זכות אמיתית."

לאחרונה הפקולטה דורגה במקום ה-28 בעולם במדד TIMES, הישג

"מי שלימד אותנו תורת המשפט היה גד טדסקי. ללמוד אצלו הייתה חוויה בסדר גודל תיאטרלי. זה לא היה כמו לבוא לשיעור ולשמע הרצאה וללכת למבחן. זו הייתה דרמה. וכמוהו היו רבים. גדולי הדור היו המורים, גדולי הדור הבאים בתור היו המתרגלים"

יפה לכל הדעות. מה לדעתך מייחד אותה לעומת פקולטות אחרות בארץ?

"אני לא מכיר את שאר הפקולטות ואין לי בסיס להשוואה, אבל אני בהחלט יכול לראות את התוצרים של הפקולטה אצל הסטודנטים שמגיעים אלינו להתמחות. הסטודנטים שאנחנו מראיינים ובוודאי אלה שאנחנו מקבלים הם מרשימים בכל קנה מידה. למרות שלמדנו בימים ההם ברצינות, אין לי ספק שהרמה שאני נחשף אליה היום גבוהה בהרבה מזאת שלנו באותם ימים. אפשר לראות את ההשקעה בתלמידים, את רוחב היריעה בכל מקצוע ואת תחומי הלימוד החדשניים באים לידי ביטוי אצל הבוגרים."

יש קשר רציף בין משרד יגאל ארנון לפקולטה.

"נכון. אנחנו שומרים על קשר הדוק עם הפקולטה ומייחסים לכך חשיבות רבה. בראש ובראשונה חשוב לנו להרגיש שאנחנו חלק מחזית החשיבה האקדמית המשפטית. אנחנו לא רוצים להיות משרד עורכי דין שרק מנהל תיקים ועסקאות ומרוויח מהם. זוהי אמנם הסיבה לקיומנו, אבל אנחנו רוצים גם להיות חלק מהתקדמות החשיבה המשפטית התיאורטית. בשל כך אנחנו שולחים עורכי דין משלנו להרצות בפקולטה, ומקבלים מהפקולטה מידע על התפתחויות בתחומים חדשניים שאנחנו מבינים בהם פחות. אנחנו גם מחזיקים במשרד ספרייה גדולה

עם אלפי ספרים משפטיים, וחשוב לנו להתעדכן במה שנעשה בספריית הפקולטה.

"אנחנו מייחסים חשיבות עצומה לסטודנטים שמגיעים להתמחות אצלנו. אנחנו מתגאים בכך שאנחנו מגדלים בעצמנו את הצנוניות שלנו בחצר. ליגאל ארנון צוות של למעלה מ-200 עורכי דין, ובערך 85% מהם התמחו בו. זה הבסיס האנושי לעתידנו. אם יגיעו היום מתמחים טובים, יהיו לנו בעוד 10 שנים עורכי דין מצוינים. הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית היא בסיס אידאלי לכך. בסופו של דבר, רוב השותפים הבכירים שמנהלים את המשרד היום – הם בוגרי הפקולטה."

אתה פעיל באגודה לזכויות האזרח בישראל, דבר שאינו משיק לפעילותך כעורך דין. איך אתה רואה את זה?

"העיסוק המשפטי שלי הוא ביזנס. אני מייצג לקוחות, מנהל עסקאות ותיקים ומנסה להביא להישגים ללקוחות ולקדם את המשרד. לצד זה אני פעיל בארגונים חברתיים. האגודה לזכויות האזרח היא אחת מהם. תמיד חשבתי שהאגודה נושאת דגל חשוב מאין כמוהו בשמירה על ראייה נכונה של מיצוי הדמוקרטיה באופן אקטיבי, ודאגת לכך שעקרונות דמוקרטיים של זכויות אדם ואזרח יישמרו. אני רואה בכך חשיבות לא רק בממד המשפטי, אלא גם בממדים הפוליטי והרעיוני. לא מדובר בגוף שמאלני קיצוני, כמו שהוא נתפס לעיתים, אלא בגוף מאוזן וחכם. האגודה דואגת לזכויותיהם של כל קצוות החברה, גם של מי שעומדים בניגוד מוחלט לדעותיי. זכויות האדם והאזרח שלהם וזכותם להביע את דעתם צריכות וחייבות להישמר. אני מאוד גאה להיות חלק מגוף שחרת על דגלו את השיח הזה, ופועל במקצועיות ובדבקות מרשימה לקדם אותו."

היית רוצה שסטודנטים למשפטים יהיו מעורבים חברתית, פעילים פוליטית, אקטיביסטים?

הקרון ע"ש פרופ' מנחם אמיר
(חתן פרס ישראל בקרימינולוגיה)
מציעה

מלגות הצטיינות לתלמידי מוסמך חדשים במסלול המחקרי בקרימינולוגיה

אנו שמחים לבשר שבשנת הלימודים הקרובה יעניק המכון לקרימינולוגיה, בפקולטה למשפטים, מלגות הצטיינות לתלמידי מוסמך מצטיינים שיתקבלו למסלול המחקרי.

המלגה תוענק באופן חד פעמי עם הקבלה ללימודי המוסמך.

המלגות יוענקו לתלמידי שנה א', במסלול המחקרי, שעתידיים לכתוב תזה.

לפרטים ומידע נוסף
ניתן לפנות למירי מסקל
02-5880485
mirim@savion.huji.ac.il

"הר הצופים נראה אז כמו מחצבה. הכול היה מלא באבק ובבוץ, ורק אנחנו היינו מכותרים בבניין הישן, לומדים לבדנו על הרכס"

גם אני הייתי פעם סטודנט, אבל בזמננו האוניברסיטה הייתה פעילה ותוססת. היו בקמפוס מלחמות ממש, כולל סוערות ואלימות. אני מזמנם של מלחמות השרשראות של צחי הנגבי, ישראל כץ ואביגדור ליברמן נגד אנשי מצפן והשמאלנים בקמפוס. זה הוביל לאחר מכן לפעילות פוליטית ומנהיגית בכל הצדדים. האוניברסיטה הייתה אז פלטפורמה לצמיחה של רעיונות ושל פעילויות שיש להם ממדים פוליטיים, חברתיים ואזרחיים. חבל שזה נרגע.

חגי שמואלי בצעירותו

ואנחנו - אנה אנו באים. בקיצור, היינו קצת אוף-סייד, אבל ביקרנו גם בגבעת רם. שם גם הייתה מרוכזת רוב הפעילות החברתית והפוליטית. זה היה חשוב לנו, והייתי שמח אם זה היה כך היום.

"אז כן. האגודה לזכויות האזרח היא כיוון מסוים שאפשר לפעול בו, אבל קיימים עוד ארגונים ומקומות רבים. הסטודנטים צריכים להוביל את המהפכה האזרחית והפוליטית ולהיות כוח חתרני ומניע בתהליכים חברתיים. לצערי המהפכה לא באה, בין השאר כי הצעירים אינם מגלים עניין, וכי חלק גדול של הסטודנטים קצת רדומים. הייתי שמח לראות פעילות שלהם, מכל צד, כיוון או תחום - אזרחי או פוליטי." ■

"כשלמדתי בפקולטה רוב מסלולי הלימוד של האוניברסיטה היו בגבעת רם, ואנחנו היינו היחידים שלמדנו בהר הצופים. זה היה נורא. הר הצופים נראה אז כמו מחצבה. הכול היה מלא באבק ובבוץ, והיו עגורנים ומערבלי בטון מאופק לאופק, ורק אנחנו היינו מכותרים בבניין הישן, לומדים לבדנו על הרכס. והכי גרוע, כל הפעילויות החברתיות, וגם לא מעט סטודנטיות, היו בגבעת רם,

"אני חושב שסטודנטים בכלל, ולא משנה מאיזו פקולטה, צריכים להיות מעורבים יותר בפעילות אזרחית. לא משנה לאיזה צד או כיוון, פוליטי, חברתי או התנדבותי. סטודנטים צריכים להיות כוח מניע מהפכני שמשפיע על העתיד. לצערי כאן בארץ לא רואים ולא שומעים אותם מספיק. אני לא אומר זאת בביקורת, כי

למדנו לבדנו על הרכס. הר הצופים בשלהי שנות השבעים